

Obi-ugor nyelvek digitális adatbázisa

BAKRÓ-NAGY MARIANNE

Írásom célja, hogy bemutassam az Ob-Ugric languages: conceptual structures, lexicon, constructions, categories, rövidebb nevén az Ob-Babel elnevezésű kutatási programot, mely a European Science Foundation (ESF) finanszírozásával 2009-ben indult, és (más forrásokból) jelenleg is folytatódik. Először képet adok arról a pályázati környezetről, amelyben az Ob-Babel a maga célkitűzéseivel részt vett, ismertetem a célkitűzés indoklását, majd a projektum tartalmát és eredményeit, végül pedig az utóéletére térek ki.

1. 2008-ban az ESF Better Analyses Based on Endangered Languages (EuroBABEL) elnevezéssel egyszeri pályázati időszakra olyan kutatásokra írt ki pályázatot, amelyek az egyáltalán nem vagy kevéssé leírt veszélyeztetett hangzó és jelnyelvek empirikus vizsgálatát tűzték ki céljukul. Az elgondolás alapját az a tapasztalati tény képezte, mely szerint ezeknek a nyelveknek a rendszerei mutathatnak olyan sajátosságokat, amelyek nem csupán a nyelvi rendszerről való ismereteinket gazdagíthatják általában, hanem a nyelvnek a kognícióhoz, a társadalomhoz és a kultúrához való viszonyát is differenciáltabb megvilágításba helyezhetik. A felhívás hangsúlyozta a transz-, illetőleg multidiszciplináris megközelítések fontosságát. A veszélyeztetett nyelvek középpontba állítása megfelelt annak a közismert tapasztalati ténynek, mely szerint a nyelvi veszélyeztetettség, a hangzó és jelnyelvek számának csökkenése egyre növekvő tendenciát mutat, s ezért leírásuk, dokumentálásuk támogatása elsődleges érdek. A program abban is különbözött a korábbi dokumentációs kutatásoktól, hogy nem csupán már létező, korábban gyűjtött nyelvi anyagok elemzését szorgalmazta, hanem frissen gyűjtött anyagokéit is.

A több fordulós pályázati folyamat eredményeként összesen öt projektum nyert konzorciális, nemzetközi összefogással megvalósuló támogatást a következő nyelvek kutatására: 1. az Új-Guinea térségbe tartozó Alor és Pantar szigetek nem-ausztronéz pápua nyelvei, 2. a dél-afrikai Kalahári medence nem bantu, azaz koisan nyelvei, 3. összesen nyolc amerikai és ausztráliai őshonos, himalájai stb. nyelv (referenciális hierarchiájuk morfoszintaktikai leírása), 4. siketek jelnyelveinek vizsgálata Thaiföld, Mexikó, Dél-India, Törökország, Ghána, Ja-

maica stb. falvaiban, 5. a szibériai obi-ugor nyelvek. A pályázati futamidő 2009-től 2012-ig terjedt.

Az Ob-Babel program a konzorciumvezető müncheni egyetem, továbbá a bécsi, a helsinki, és a szegedi egyetem finnugor tanszékeinek, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete Finnugor és Nyelvtörténeti Osztályának összefogásával valósult meg.¹

2. Célkitűzése szerint az Ob-Babel program a hanti és a manysi nyelv modern nyelvészeti elemzéséhez és leírásához szándékozott szinkrón és diakrón, a világhálón elérhető forrásokat nyújtani.² A kutatás idő- és pénzbeli keretei nem tették lehetővé a közismerten nagy nyelvjárási változatosságot mutató nyelvek teljes körű feldolgozását, a dialektusok kiválasztását ezért részben a kutatói kompetencia, részben pedig a már rendelkezésre álló, illetőleg a pályázat ideje alatt gyűjtendő nyelvjárási anyag határozta meg. Így a hantiból a keleti csoportba tartozó szurguti és az északiba tartozó kazimi, a manysi dialektusok közül pedig a (már kihalt) keleti és az északi került a kiválasztottak közé. Az obi-ugor nyelvek grammatikai leírásait — a nyelvek rendszerét általában és az egyes változatokéit is — a meglehetősen egyenetlen színvonalú vagy éppen hiányos, módszertanilag nem mindig adekvát megközelítés jellemzi. Jelentős a publikálatlan archivális szöveg vagy korábbi grammatikai feljegyzések mennyisége is. Jellemző továbbá, hogy a leírások túlnyomórészt az európai kutatási tradíciót szolgálták abban az értelemben, hogy a beszélőközösségek szinte egyáltalán nem profitáltak a vizsgálatokból, azaz a kutatási eredmények nem kerültek vissza hozzájuk. Mindehhez még a leírások meglehetősen nehézkes hozzáférhetősége is hozzájárult, amennyiben az adatok közzététele (a lejegyzés, illetve átírás módja) és a terminológia szinte kizárólag az adatok értelmezését igencsak megnehezítő finnugrisztikai hagyományokat követte, amelyet tetéztek a publikációk, fordítások nyelvéből (tudniillik a németéből, a finnéből, a magyaréből vagy az oroszéből) adódó nehézségek is. Nem kis mértékben tehát ez volt az oka annak, hogy az obugrisztika eredményei csak korlátozott mértékben válhattak ismertté például az elméleti nyelvészet vagy tipológia számára, s eredményezhettek egy sor esetben téves következtetéseket, nem beszélve a már korábban megfogalmazott megállapítások újrafelfedezéséről. Hozzáteendő persze, hogy a fentiek a 20. szá-

¹ A magyarországi kutatócsoport tagjai Bíró Bernadett, Novák Attila, Sipos Mária, Sipőcz Katalin és a projektumvezető Bakró-Nagy Marianne volt, de magyar részről Csepregi Márta, Horváth Csilla és Szűcs Norbert is a nemzetközi teamhez tartozott. A konzorcium vezetője Münchenben Elena Skribnik, Helsinkiben Ulla-Maija Forsberg, Bécsben pedig Johanna Laakso volt.

² Mindez és a projekt eredményei általában a három (angol, orosz és német) nyelvű honlapon érhetők el (<http://www.babel.gwi.uni-muenchen.de/>). A továbbiakban a honlapra nem utalok, de ott további információk találhatóak a projekt minden itt részletezett körülményéről és eredményéről.

zad végéig nem csupán az obi-ugor nyelvek kutatását jellemezték, hanem a kis finnugor nyelvekét általában is. Ezen az állapoton kísérelt meg tehát változtatni az Ob-Babel program az adatok közzétételének módját és a fordítások nyelveit illetően.

3. A program két nagy modult tartalmaz: az enciklopédikus és a nyelvészeti modult.

3.1. Az enciklopédikus modul az obi-ugor nyelveknek eddigi, ismereteink szerint legátfogóbb, kereshető bibliográfiáját tartalmazza, elsősorban a nyelvészeti munkákra koncentrálva. Magában foglalja azonban az iskoláskönyveket is, de tartalmazza az obi-ugor népeknél megfordult utazók feljegyzéseit, illetőleg a mitológiájukra vagy kultúrájukra vonatkozó szakirodalmat is.

Az ugyancsak kereshető elektronikus könyvtár szkennelt vagy PDF-formátumban tartalmazza az obi-ugor nyelvekre vonatkozó szakirodalomnak azt a részét, ami ilyen módon közzétehető. Kapcsolódik a bibliográfiához, illetőleg a nyílt hozzáférésű kiadványokhoz. Megtalálhatók benne enciklopédiáknak az obi-ugorokra vonatkozó részei, tananyagok, szótárak, tudományos kiadványok, audiofelvételek, képek és videofelvételek, de olyan kiadványok is, amelyek eddig nem vagy csak nehezen voltak hozzáférhetők az európai kutatások számára, mint például az első, Tobolszkban 1898-ban kiadott hanti ábécéskönyv.

A terepmunka archívum Eugen Helimcszkij hagyatékából közöl obi-ugor anyagokat, Valerij Nyikolajevics Csernyecovnak, a múlt század 30-as éveiben a manysik között dolgozó etnográfusnak az MTA Nyelvtudományi Intézetében található és nem kis részben még feldolgozásra váró hagyatékából mutatványokat, valamint Zsófia Schön hanti földi útjairól ugyancsak mutatványokat. Az enciklopédikus rész utolsó egysége a legkiválóbb német, orosz, magyar és finn obugristákat mutatja be.

3.2. A nyelvészeti modul nyújtja a munkálatok gerincét, s a program valójában mindannak létrehozására született, ami ebben a részben található. Négy nagyobb egységből áll: a szövegtörzsekből, a transzkripciót bemutató részből, az elektronikus szótárakat közlő (e-Dictionaries) és végül a grammatikai részből (e-Grammars).

3.2.1. A szövegtörzsek a négy obi-ugor dialektusból tartalmazzák glosszázott, grammatikailag elemzett, valamint angol és orosz fordításokkal ellátott szövegeket, melyekhez angol és orosz nyelvű keresési lehetőség is párosul, továbbá ahol szükséges, etnográfiai megjegyzések is kapcsolódnak. A szövegtörzsek már publikáltak vagy régebben gyűjtött, de nem publikáltak és újonnan, a projektum résztvevőitől gyűjtött szövegeket tartalmaz. Ez utóbbiak audioátalakzata is megtalálható a szövegek mellett, melynek jelentőségét a további kutatások számára aligha kell részletezni. A már publikáltak egyrészt a legjelentősebb, a 19. század legvégén, illetőleg a 20. század elején terepen dolgozók szövegeit

jelentik, másrészt publikálatlan, az európai kutatás számára eleddig gyakorlatilag hozzáférhetetlen anyagokat, például Csernyecov szövegmutatványait. Valamennyiükre jellemző, hogy eredetileg különféle lejegyzésekben és fordításokkal készültek, s az Ob-Babel program a maga egységes feldolgozási módszerével éppen a könnyebb felhasználásukat igyekezett elősegíteni. A régebbi hanti anyag Heikki Paasonen, Reguly Antal, illetőleg Pápay József és Wolfgang Steinitz, a manysi Munkácsi Bernát, illetőleg Kálmán Béla, valamint Artturi Kannisto, illetőleg Matti Liimola s a már jelzett Csernyecov manysi anyagát öleli fel. A különféle készültségi fokon álló, jelenleg elérhető, különböző hosszúságú anyagok száma a következőképpen alakul: szurguti hanti: 38 fájl, kazimi hanti: 42 fájl, északi manysi: 137 fájl, keleti manysi: 16 fájl.

A glossázott, elemzett, fordítással ellátott szövegekre az alábbi északi manysi szövegrészlet mutat példát. A glossázás a lipcsei glossázási szabályokat (Lepzig Glossing Rules) követi, ami azonban bővítésre szorult mindazokban az esetekben, amikor az obi-ugor nyelvek grammatikai tulajdonságai azt megkövetelték.

1.1. Word	<i>Ti</i>	<i>ta:l</i>	<i>janiɣpo:l̥</i>	<i>e:tpost</i>		<i>ma:n</i>	<i>n̥ila</i>
Morphemes	ti	ta:l	janiɣpo:l̥	e:tpost	-t	ma:n	n̥ila
Lex. Gloss	this	year	April	month	LOC	1PL	four
Lex. Gram. Info	dem	subs	subs	subs	n:Any	ppron	num

<i>sossan</i>	<i>xo:tpa</i>	<i>G̊erman̊ijan</i>		<i>jalsuw</i>		<i>#.#</i>
sossan	xo:tpa	G̊erman̊ija	-n	jal	-s	-uw
local	someone	Germany	DAT	go	PST	1PL
adj	indfpro	npron	n:Any	v	v:Any	v:Any

Free Eng In April of this year four of our fellow countrymen travelled to Germany.

Rus В апреле этого года четверо наших земляков поехали в Германию.

Ger Im April dieses Jahres gingen vier unserer Landsleute nach Deutschland.

A cél az, hogy az elemzett és glossázott szövegek nem csupán képernyőn olvasható vagy letölthető változatként jelenjenek meg, hanem interaktív eszközökkel is könnyen használhatók legyenek. Ez utóbbi annyit jelent, hogy a kurzort az egyes szavak vagy a mondat fölé helyezve grammatikai vagy fordítási információk buborékban jelennek meg, amint ezt az alábbi kazimi hanti szöveg glossázott változata mutatja:

				[jisən ka:səmən βuɫi antum βəs]		
1.1 jisən	ka:səmən	βuɫi	antum	βəs		#.#
jisən	ka:səm	-ən	βuɫi	antum	βə	-s
in ancient times	Kazym	LOC	reindeer	NEG	be	PST[3SG]

He tried and tried, he said to the shaman.

Он пытался снова и снова, рассказал он шаману.

Er versuchte und versuchte es, sagte er zum Schamanen.

Mutatvány az előbbi szöveg interaktív változatából:

jisən ka:səmən βuli antum βəs (1027)

→ back to corpus file

Please place the mouse pointer over individual words or sentence translations to view additional information!

jisən ka:səmən βuli antum βəs .
-- In ancient times there was no reindeer at kazym river.

tuŋa , ta:ŋxa , jis .
-- Maybe it came in summer.

iket jaxa akəmsət pa: a:sa sii mansət .
-- The men gathered and went to the ob river.

a:sa joxətsət , jama sex , βunʃ βe:ʃət .
-- They came to the ob river, captured good sturgeon and nelma.

təp moŋtan xəjeʃ an βe:ʃ .
-- Only the moŋtan-man doesn't capture anything.

siliti βa:ntəsəs , βa:ntəsəs , siart xəjeʃ sii lopəs .
-- Thus he tried and tried, he said to the shaman.

<u>βa:ntəs</u>	– s
<u>try to do sth</u>	– PST [3SG]
<u>versuchen etwas zu tun</u>	– PST [3SG]
<u>стараться кто-либо делать</u>	– PST [3SG]

A fentihez hasonló, glosszázott és elemzett finnugor nyelvi szövegek kidolgozása persze nem volt előzmény nélküli Magyarországon sem, mégis a Nyelvtudományi Intézet finnugor kutatócsoportja s a Morphologic hozta létre nemzetközi összehasonlításban is a legelsőket néhány nyelvre, így a nganaszanra, az udmurtra, a komira, a manysi északi és a hanti színjai és kazimi változatára összesen négy projektum keretében a 21. század első éveiben (szóalak-generátorokkal kiegészítve).³

3.2.2. A fenti példákban is látható, hogy a szövegek az IPA átírást követik. A nyelvészeti modul második, a transzkripcióra vonatkozó egysége táblázatos formában mutatja be a különféle, az obi-ugor nyelvek esetében használt lejegyzések és átírások közötti megfeleltetéseket, s ezen belül az egyes, ugyancsak egymástól eltérő cirill átírások összehasonlítását. E rész jelentősége túlmutat azon, aminek első pillantásra tűnik, tudniillik egy „egyszerű” technikai segédleten. Az

³ A Komplex uráli nyelvészeti adatbázisról, az Obi-ugor morfológiai elemzők és korpuszokról, A nganszan nyelv számítógépes morfológiai elemzéséről és a Permi nyelvészeti adatbázisokról lásd <http://www.nytud.hu/oszt/finnugor/projektek.html>. Maguk az elemzők megtekinthetők a <http://www.morphologic.hu/content/view/864/166/lang.hu/> címen, a hozzájuk tartozó morfológiai eszközök pedig itt: http://www.morphologic.hu/component/option,com_wrapper/Itemid,632/lang.hu/.

obi-ugor nyelvek írásbelisége meglehetősen fiatal: az 1920-as évekig nem volt saját helyesírásuk, s az 1930-as évekbeli rövid, a latin betűs írást támogató időszakig és azután is a cirill ábécé betűit alkalmazták úgy, hogy az egy sor esetben nem volt alkalmas a fonológiai különbségek megmutatására. A 20. század folyamán a hantit illetően a kazimi, a szurguti és a surskári dialektusoknak alakult ki standardizált helyesírásrendszere, a manysit illetően pedig az északi nyelvjárásnak. A nyelvészeti munkákban a lejegyzések módja, az átírási rendszerek mindig is meglehetősen változatosak voltak, szerzőnként legtöbbször más és más képet mutatva egészen a 20. század közepéig, a finnugor átírási rendszer (Finno-Ugric transcription system, a továbbiakban: FUT) használatának elterjedéséig. Így például KUSTAA F. KARJALAINEN hanti vagy ARTTURI KANNITSO manysi lejegyzéseinek a 20. század elejéről származó, egyedülállóan értékes adatai, értelmezésük nem egyszer az obi-ugor nyelvekkel foglalkozó szakembereket is próbára teszi mind a mai napig, ami az alábbi példák alapján aligha csodálható: kazimi hanti: *хăтэмйиатй* 'bergab fáhern' ['hegyről lefelé menni'] (KARJALAINEN–TOIVONEN 1948: 363); keleti manysi: *кєηкйит* '(hinauf) klettern' ['(ki)kúszni'] (KANNISTO–EIRAS–MOISIO 2013: 331).

A program célja nemcsak az volt, hogy az IPA átírást alkalmazva a kívüllőknek értelmezhetővé tegyék az adatokat, hanem az is, hogy egymás mellé állítva az obi-ugor források eredeti helyesírása szerinti jelöléseket, a FUT jelölést, illetőleg a megfeleltethető IPA jeleket, eligazítást adjon mindazoknak, akik az eredeti forrásokhoz visszanyúlva óhajtják tanulmányozni az adatokat. Ezt szemlélteti a kazimi hanti laterális mássalhangzók kapcsán az alábbi táblázat:

Cirill	FUT	IPA	példa
л	l	l	пелак – pɛlɔk
л	ɭ	ɭ	лапат – ɭa:pət
л (before и, е, я, ю, ё)	ɭ'	ɭ'	тэтьдыялде – tɔt'ɭ'ɛnɛ
ль	ɭ'	ɭ'	алышасы – a:ɭ'sɔsi

Ismereteink szerint ez az első olyan próbálkozás, amelyik következetesen alkalmazza az IPA átírást (is) az obi-ugor nyelvek esetében.

3.2.3. A szótári rész különféle típusú elektronikus szótárakat foglal magába (egy részük még fejlesztés alatt áll). A kereshető, többnyelvű szótár a szövegtörzsben megjelenő szavakat tartalmazza angol, német, orosz, magyar és finn ekvivalensekkel, amint ezt az alábbi ábrán az északi manysi *xum* példája mutatja.

Corpus-based e-Dictionary

Dialect	☐ all ☒ Northern Mansi ☐ Eastern Mansi ☐ Kazym Khanty ☐ Surgut Khanty
Lexeme Citation Form	<input type="text" value="xum"/>
Sense	☒ all ☐ English ☐ German ☐ Russian ☐ Hungarian ☐ Finnish

Search results:

Northern Mansi

Lexeme	Entry
xum (stem)	<p>Grammatical info: Substantive</p> <p>Senses:</p> <p>0) Eng: husband Ger: Gatte Rus: муж Hun: férj Fin: aviomies</p> <p>1) Eng: man Ger: Mensch Rus: человек Hun: ember Fin: ihminen</p> <p>2) Eng: man Ger: Mann Rus: мужчина Hun: férfi Fin: mies</p> <p>Corpus files with this entry:</p> <p>1) Nusa e:kwa:γ o:jka:γ os karr (ID: 1233) 2) e:kʷa piγrisi nia:l pa:xwti (ID: 1229) 3) Nusa e:kwa:γ o:jka:γ os karr (ID: 1233) 4) ekwa piγrisi akʷental oley (ID: 1234) 5) Nusa e:kwa:γ o:jka:γ os karr (ID: 1233) 6) e:kʷa piγrisi nia:l pa:xwti (ID: 1229) 7) ekwa piγrisi akʷental oley (ID: 1234)</p>

A fejlesztés célja az, hogy az uráli, finnugor vagy ugor eredetű lexémák etimológiájának megmutatása céljából e szótár összekapcsolódjék az Uralonet-tel (<http://www.uralonet.nytud.hu/>), azaz az Uralisches Etymologisches Wörterbuchnak az MTA Nyelvtudományi Intézetében kifejlesztett, adatbázissá alakított változatával.

A Thesaurus (onomaszilológiai rész) azt fogja megmutatni, hogy a korpuszon alapuló szótárnak milyen a szemantikai mezők szerinti gyakorisága.

A szemasziológiai szótárak szemantikai mezőkbe sorolják majd a szótárban lévő lexémákat, s a fejlesztés során valamennyihez nyelvi, illetőleg etnográfiai

magyarázatok társulnak annak érdekében, hogy információval szolgáljanak a nyelvvaltozat kultúrájáról. Ennek a szent áldozatok meghatározása kapcsán látható előzetes mutatványa:

4. Blood sacrifice, animal sacrifice

KK *fir* blood sacrifice, animal sacrifice, Blutopfer, Tieropfer, кровавая жертва

Sacrificial offerings to spirits and gods were of central importance in Khanty life. Mostly offerings were made in order to ask for certain things such as health or hunting success or simply for assistance by the spirit in any matter.

The offerings were performed at a certain distance from a sacred place. Reindeer were often sacrificed, sometimes sheep or horses, too. Yet it was always important to have an odd number of sacrificial animals.

Specific sacrificial animals were reserved for specific spirits. Some Khanty considered it important to sacrifice female animals to female spirits and male animals to male spirits.

Khanty who now no longer keep animals have to buy the amount of sacrificial animals when an offering is needed. Gifts of money or cloth may serve as compensation.

(M. Zehetmaier)

A projektum indulásának idején a manysi nyelvről még csak egyetlen nagy, többnyelvű szótár állt rendelkezésre,⁴ a MUNKÁCSI BERNÁT–KÁLMÁN BÉLA-féle Wogulisches Wörterbuch (1986). E szótár anyagának összeállításához még maga MUNKÁCSI kezdett hozzá a manysik között gyűjtött anyaga alapján, melyet KÁLMÁN BÉLA szerkesztett szótárrá. Ennek a szótárnak készült el a kereshető szótári adatbázissá alakított változata:

Mansi Dictionary of Munkácsi and Kálmán

© 2012

exact
approximate
translations

"wori": 2 hit(s)

[→ superentry] • N vorí [**wori**], LM vār (~vār) **erőszak, hatalom; pör, vita, törekvés**, cноп | Gewalt, Macht; Streit, Zwist, Bestreben: N taw am vorim vistä er überzeugte mich; *vori tote³in dir wird es gelingen; *vori ünsi er besiegt die Gewalt; voritä ünsilëm ich besiege, überzeuge ihn; nētä *vori müs vārs wegen seiner Frau zankte er; LM jāni *vār öls tin poältän es war ein großer

[→ superentry] N voril [**woril**] **nehezen, alig; erővel** | schwer, kaum; mit Gewalt: ur *voril nānki der Berg ist kaum zu sehen; vitné patsém, *voril pä-ujsem ich fiel ins Wasser, ich konnte kaum herausschwimmen; nanj äs nanji *voril älen du wirst auch aus eigener Kraft leben

⁴ 2013-as évszámmal jelent meg a másik nagyszabású, a 20. század legelején gyűjtött anyag alapján készült kétnyelvű, manysi–német szótár: KANNISTO–EIRAS–MOISIO 2013.

3.2.4. A grammatikai rész a négy dialektus paradigmarendszereit mutatja táblázatos formában, amelyhez interaktív szógenerátor csatlakozik (ez utóbbi egyelőre még csak az északi manysira, ott is csak mutatványokra működik). Bevezető részében egyes grammatikai kérdések rövid összefoglalása található (például a keleti manysi konverbiumoké, az északi manysi ditranzitív szerkezeteiké stb.), illetőleg meghatározások, például:

• Emphatic pronoun

An emphatic pronoun is a full form (e. g. French *moi* 'I, me') as opposed to a reduced or clitic form (e. g. French *je*) used for emphasis.

e. g.: Northern Mansi *am* 'I', *amki* 'I, myself'

joməs rusj, joməs manjsji tittə - nə - m, ajt - ne - m χaltə

good russian good mansi feed-AN-SG<1SG water-AN-SG<1SG during

amki *akw' tot te:γ - əm, amki akw' tot aje - γ - im.*

myself at the same place eat-1SG myself at the same place drink-1SG

'While I feed the honest Russians, the honest Mansis and give drink to them, I myself also eat there, I myself also drink there.' (VNGy IV:27)

e:lälj ke:t - nə - m - t ta:rä amki ne:-lili - m vi: γ - ləm

forward send-AN-SG<1SG-LOC immediately myself woman-soul-SG<1SG take-SG<1SG

'If I am sent away, I myself take my woman-soul immediately.' (VNGy IV: 76)

A táblázatok, melyek dialektusok és témakörök szerint is kereshetők, az obi-ugor nyelvek fentebb már említett fonológiai, valamint morfológiai és szintaktikai rendszereinek egyes kérdéseit mutatják be. A keleti manysiról például teljes körű grammatikai vázlatot, az északi manysi igeragozásban pedig a morfok valamennyi sorrendjét megtaláljuk így:

Maximum model for Northern Mansi verbal forms:

Position No.	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5	+6
Morpheme	VPrt	Neg ACTZ/HORT	R	Der1	Der2	Voice	Mood/ Tense	NumObj	PersSubj

Examples:

Indicative, active, present, subject agreement:

Position No.	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5	+6
Morpheme			<i>xan'is't</i>				<i>ey</i>		<i>ət</i>
Gloss			teach				PRS		3PL

'they teach'

Position No.	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5	+6
Morpheme			<i>min</i>				\emptyset		<i>i</i>
Gloss			go				PRS		3SG

's/he goes'

Position No.	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5	+6
Morpheme			<i>xan'is't</i>				\emptyset		<i>ew</i>
Gloss			teach				PRS		3PL

'we teach'

Végül a szövegek tagelését bemutató rész ugyancsak túlmutat önmagán, amennyiben nem csupán arról van szó, hogy összesen tíz, kazimi és szurguti hanti,

valamint északi manysi szövegen mutatja be részletesen a szintaktikai és pragmatikai tagelés menetét, de egyúttal prezentálja mindazokat a háttérismereteket is, amelyek e folyamathoz szükségesek. Ebből következően olyan általános, valamint csak az obi-ugor nyelvekre vonatkozó grammatikai, pragmatikai háttérismereteket is nyújt, amelyek a külső felhasználó számára is informatívaknak mutakozhatnak. Az északi manysi posztpozíciókkal kapcsolatban például így:

2.1.3. Postpositions

Postpositions are treated like case suffixes, as for our purposes we need not concern ourselves with the question whether postpositions are more strongly grammaticized than case suffixes. This is not for our analysis.

Word	∅	<i>piye</i>		<i>nu:pəl</i>	<i>la:wi:</i>
Morphemes		<i>piγ</i>	-e	<i>nu:pəl</i>	<i>la:w -i:</i>
Lex. Entries		<i>piγ+sp. var.</i>	-te1	<i>nu:pəl</i>	<i>la:w -i:</i>
Lex. Gloss	3SG	<i>son</i>	SG<3SG	towards	say 3 SG
PoS	N		n	pstp	
Syn/Sem	S/AG	[] IO/REC	PRED

'He said to his son.'

Word	∅	<i>tu:pe</i>		<i>tarm</i>	<i>xomi</i>	<i>xujjəpəm,</i>	
Morphemes		<i>tu:p</i>	-e	<i>tarm</i>	<i>xomi</i>	<i>xujjəp</i>	-əm
Lex. Entries		<i>tu:p1</i>	-e1	<i>tarm</i>	<i>xomi</i>	<i>xujəp</i>	-əm1
Lex. Gloss	3SG	oar	SG<3SG	on	with the face	lie down	MIR.PST[3SG]
PoS	N		n	pstp	prvb		v
Syn/Sem	S/AG	[]LOC	[attr	head]PRED

'She laid her face on the oar and was taken somewhere.'

A projektum honlapjának utolsó modulja gazdag linkgyűjtemény, amely a legkülönfélébb tárgyú, az obi-ugor nyelvekkel és népekkel összefüggő tartalmakat segít közvetíteni.

4. Az Ob-Babel projektum két további, a jugáni hanti és a nyugati nyelvjárási csoportba tartozó, már kihalt pelimi manysi munkálataival folytatódik tovább a müncheni és a bécsi egyetem összefogásával, és remélhető, hogy majd még ezen túlmutatóan is tovább bővül. A fejlesztés eredményeként ezután nem csupán egyetlen dialektuson belül lehet majd az elektronikus szótárban keresni, hanem valamennyi szövegben, s nem kevésbé fontos az sem, hogy az adatbázis a Max Planck Intézet szerveréről lesz elérhető annak érdekében, hogy azok az esetleges technikai módosulások, amelyek a müncheni egyetem szolgáltatását befolyásolhatják, ne akadályozzák a használatát.

Az Ob-Babel projektum volt az első a finnugrisztikában, amelyik kiterjedt nemzetközi összefogással, harmincegy résztvevővel mozgósította az obi-ugor nyelvekkel foglalkozók legtöbbszörét. S az első abban a tekintetben is, hogy könnyen hozzáférhetően ellenőrzött adatokat és információkat szolgáltat általában e két nyelvről a szakembereknek.

Irodalom

- KANNISTO, ARTTURI–VUOKKO EIRAS–ARTO MOISIO 2013. *Wogulisches Wörterbuch*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 35. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisu 173. Helsinki, KOTUS.
- KARJALANINEN, KUSTAA FREDRIK–TOIVONEN, YRJÖ HENRIK 1948. *Ostjakisches Wörterbuch*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 10. Helsinki, Suomalais-Ugrilainen Seura.
- MUNKÁCSI, BERNÁT–KÁLMÁN, BÉLA 1986. *Wogulisches Wörterbuch*. Budapest, Akadémiai Kiadó.